

Met het Reformatiejaar het h

Grote bijeenkomsten rond het reformatiejaar zijn mooi, maar hoe breng je zo'n herdenkingsjaar dichtbij? De Protestantse Kerk en aanjager van verschillende activiteiten in dit Reformatiejaar die dat voor elkaar moesten krijgen. Een van de activiteiten waaraan gebeurd is gebeurd nog veel meer en elke provincie had - mede door de eigen geschiedenis - haar eigen vorm gekozen.

tekst Margriet Gosker, beeld

De estafettekaars, onderdeel van de landelijke herdenking van 500 jaar reformatie, reisde onder de titel 'Als een lopend vuur' van kerk naar kerk in Nederland. En nu is de rondreis voltooid.

Het begon op 31 oktober 2016 in Amsterdam, waar de aftrap was. In november was het estafettestokje in Roermond, het ging via Nijmegen en Apeldoorn naar Deventer, Rolde en Appingedam en door naar de oude Reformatiestad Franeker. Via Dronten ging het naar Weesp, Gouda, Zeeland en Noord-Brabant om tenslotte in Utrecht te eindigen.

Er zou per provincie één evenement zijn, maar het werden er tot mijn blijde verrassing een kleine dertig, direct aan de estafette gekoppeld. Tel daar nog eens alle evenementen bij van alle Reformatiesteden (Gennep, Woerden, Franeker, Kampen, Dordrecht, Deventer, Gouda en Zwartewaterland) en je ziet het grote enthousiasme.

Tallose mensen in het hele land hebben een enorme inzet getoond en met vereende krachten iets moois neergezet. Daarnaast waren er honderden andere activiteiten, die als paddenstoelen uit de grond schoten: tentoonstellingen, concerten, lezingen, symposia, tekeningen, borduurwerken, films, toneel, theater, om maar niet te spreken over het onafzienbare aantal publicaties en andere educatieve materialen.

Hervormingsdag

Is het Reformatiejaar gelukt? Ik denk het wel, maar de vraag is dan wat je had verwacht, en wat je had willen bereiken. In mei 2015 vertelde ik een collega, dat ik me ging inzetten voor het Reformatiejubileum. "Wanneer is dat?" vroeg hij nieuwsgierig. Ik merkte al gauw, dat er meer collega's waren, bij wie de datum 31 oktober 1517 geen enkele gedachte opriep. 500 jaar Protestant interesseert veel kerkmensen nauwelijks, uitgezonderd Lutheranen natuurlijk. Des te groter was de uitdaging.

Preekroosters besteden geen aandacht aan Hervormingsdag. Reden om dat voor één keer wel op touw te zetten, wat maar gedeeltelijk lukte. Toen ik op zoek ging naar hulpzoekers voor de estafette, kon ik bijna geen jonge mensen vinden. Het was me al snel duidelijk, dat het Reformatiejubileum niet echt leeft in Nederland, en ook niet in grote delen van de PKN. En waar het wel leeft, houdt men zich afzijdig. *De Waarheidsvriend* bijvoorbeeld - het officiële orgaan van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk - publiceerde een themanummer over de Reformatie, maar besteedde daarin nul aandacht aan de estafette en ook niet aan andere PKN-activiteiten en materialen.

Maar je moet geloven in kleine dingen en je mag blij zijn met alles wat lukt. Volgens mij is het gelukt heel wat mensen opnieuw te laten nadenken over hun eigen protestantse identiteit, mede dankzij de succesvolle Protestantentest die in Duitsland was ontwikkeld en die we voor Nederland hebben 'omgebouwd'. Meer dan 40.000 mensen deden de test.

De opening van het Lutherjaar was een feestelijke gebeurtenis.

Het is ook gelukt om speciaal aandacht te vragen voor vrouwen van het protestantisme. In Appingedam heeft dr. Heleen Zorgdrager dit thema prachtig uitgediept. De Oecumenische Vrouwensynode publiceerde een speciale uitgave voor, door en over vrouwen van de Reformatie. Als lid van de redactie schreef ik over de rol van de dochters Plantijn, de Antwerpse boekdrukker van de Reformatie.

Voor wie?

Het was de bedoeling, dat de estafette zich ook zou richten op mensen die niet binnen de kerk zijn opgegroeid, maar wel op zoek zijn. Dat is niet gelukt. Terugkijkend denk ik, dat de estafette vooral wat oudere kerkmensen heeft bereikt en niet echt is doorgedrongen tot het grote publiek.

De estafette en vooral de Reformatiesteden trokken wel veel aandacht van de regionale pers. Er was een goede samenwerking met Refo500, waardoor we samen een veel groter bereik hadden dan afzonderlijk, wat van belang is voor de zogenaamde 'kleine' oecumene.

Onze gezamenlijke sprekerslijst hielp veel mensen aan een goede spreker en er was een gezamenlijke Facebookpagina om elkaars ervaringen te delen. Het bereik ervan was eerlijk gezegd minimaal, maar het was wel een broeinest voor de liefhebbers.

In sommige provincies waren speciale jeugdprogramma's: er is toegewijd en volhardend geprobeerd middelbare scholen in te schakelen, vooral in Overijssel, Friesland en Utrecht. Met wisselend succes. Er waren kinderprogramma's, catechese-projecten en opstelwedstrijden voor jongeren. Jan Andries de Boer zorgde voor een U2-Reformatieproject, dat op de website van de PKN staat.

Elke provincie had een eigen thema. In Limburg ging het om de Bijbel, een boek om te lezen maar vooral om uit te leven en mee te spelen. Bibliodrama was een mooie werkvorm. Gennep was de eerste Nederlandse Reformatiestad.

In Gelderland en Friesland ging het over de vernieuwende kracht van het evangelie. Hoe vertellen we de verhalen door aan nieuwe generaties? Studenten in Apeldoorn liepen zich het vuur uit de

nele land door

Ik stelde Margriet Gosker aan als coördinator van een estafette door het hele land. Maar er

sloffen. Mooi dat de oude academiestad Franeker, waar zoveel predikanten zijn opgeleid, ook de titel 'Reformatiestad' verwierf.

In Overijssel en in Flevoland stond de kernboodschap van de Reformatie centraal: Rechtaardiging, geloof, genade en vrijheid. In Overijssel is dat mooi uitgewerkt via Anastasius Veluanus (1520-1570), een priester die reformator werd. In Flevoland lag de nadruk op de diaconie.

Ook Deventer en Kampen zijn uitgeroepen tot 'Reformatiestad'. Kampen vierde dat groots met een historisch optocht en Deventer had prachtige programma's rond Geert Groote en de beweging van de Moderne Devotie. Geert Groote zouden we trots de meest invloedrijke Nederlandse Hervormer kunnen noemen, naast de Friese Menno Simonsz natuurlijk. Die kwam in Friesland dan ook duidelijk aan bod. Anna Maria van Schurman - afkomstig uit Franeker - werd genoemd als beroemde vrouw van de Reformatie.

Drenthe en Zeeland hadden als thema protestantse spiritualiteit en levenskunst, in Noord-Holland ging het over protestantse kerkmuziek. Zuid-Holland had als thema: Dwars durven zijn. Gouda, de stad van Erasmus en Coornhert, verkreeg de titel 'Reformatiestad', evenals Woerden en Dordrecht. In Dordrecht was een rode loper met de beeltenis van Luther uitgelegd, dwars door de stad, van de Grote Kerk naar de Lutherse kerk. Daar kon niemand omheen. Plaatselijke predikanten stonden in toga op straat en waren net zo aansprekbaar voor iedereen als Paulus op de Areopagus.

sprekbaar voor iedereen als Paulus op de Areopagus.

Rome-Reformatie

Noord-Brabant is een verhaal apart. Daar voerde de oecumenische dimensie, die overigens deel uitmaakte van alle estafetteactiviteiten, duidelijk de boventoon. De oecumenische liefdesbrief *Van Conflict tot Gemeenschap* is daar breed verspreid. Het thema Rome-Reformatie werd mee vormgegeven door de Katholieke Vereniging voor Oecumene. De bisschoppen Van den Hende, de Korte en Liessen hadden een substantieel aandeel in het programma en spraken de hoopgevende woorden: 'Herstel van eenheid is de Reformatie van vandaag'.

Ik kreeg van de PKN de opdracht mee om oecumenische samenwerking te bevorderen. De reformatie bracht ook onbegrip, geweld en strijd. Als onze oecumenische betrekkingen substantieel zouden verbeteren, zou dat een prachtige vrucht zijn van dit reformatiejaar. Die doelstelling is ruimschoots

gehaald. Drenthe heeft de oecumenische dimensie in de eigen stelling opgenomen. Tal van activiteiten zijn oecumenisch opgezet en uitgewerkt, mede door goede samenwerking met de KVO en de landelijke en plaatselijke raden van kerken.

Dit geldt zowel voor de brede oecumenische beweging als voor de kleine protestantse oecumene. Hier zijn zeker wonderdjes gebeurd. Ik heb ruim honderd oecumenisch opgezette activiteiten gesignaleerd, maar het zijn er ongetwijfeld meer. Niet

overall kwam het oecumenisch perspectief goed van de grond, soms afhankelijk van de plaatselijke situatie en soms ook vanwege oud zeer.

Eigentijdse stellingen

Elke provincie ging met het eigen thema aan de slag en bedacht ook een actuele stelling. Samen geven ze een treffend beeld van wat wij nu belangrijk vinden voor de kerk van de toekomst (zie kader).

- De Bijbel is belangrijk, maar het punt is niet dat de Schrift heilig is, want het gaat om de Heilige zelf.
- De ware schat van de kerk is het heilig evangelie van Gods genade. In deze tijd moeten we dus opnieuw gaan schat zoeken. Genade is een geschenk, maar je krijgt het niet cadeau: het is levenslang leren leven als een bevrijd en dankbaar mens.
- Protestantse spiritualiteit blijft voor de Nederlandse samenleving van belang, als zij oecumenische en evangelische inspiratie kan integreren tot een nieuw sprankelend geheel.
- Het evangelie daagt vrouwen en mannen uit om elkaar als gelijkwaardig te aanvaarden. Samen zijn we kerk, samen geven we leiding en samen willen we er zijn ten dienste van de samenleving.
- We zullen de oude verhalen blijven vertellen en voegen er nieuwe aan toe! Zonder verhaal geen weg.
- Geloven maakt je tot een vrij en vrolijk mens, of je nu jong bent of oud. En we geven God de eer.
- De reformatie gaf ons het lied op de lippen, ook al zijn protestanten vaak dwarsliggers.
- Het is de kunst om het leven te ontvangen uit Gods hand.
- Laten we elkaar niet de maat nemen.
- Scheiden doet lijden, delen doet helen.
- En maak geen verschil tussen betaald en onbetaald werk. Het is allebei even belangrijk. Je wordt immers niet gerechtvaardigd uit je werken.

Bisschop Hans van de Hende sprak tijdens de start van het Lutherjaar.